

OPEN MONUMENTEN DAG 2023

DEN HELDER
9 EN 10
SEPTEMBER

THEMA
2023:
LEVEND
ERFGOED

MET
HANDIGE
PLATTE
GROND

| OPEN MONUMENTENDAG 2023

Den Helder. Het meest noordwestelijke puntje van Nederland. Einde van het vasteland of juist het begin van Europa. De stad waar het altijd waait en waar de zon het meeste schijnt. Stad van de zee, het strand en de duinen. Op het eerste oog lijkt de omgeving rustig aan te doen met de uitgestrekte bollenvelden en de verre zeegezichten, maar niets is minder waar. De stad Den Helder heeft een onstuimige geschiedenis achter de rug en is daar nog altijd van aan het bekomen, herstellen en opbouwen. De ogenschijnlijk zonnigste plaats van het land heeft al eeuwenlang allerlei tegenslagen te verduren gehad.

Met aan drie kanten water is Den Helder strategisch gezien sterk gepositioneerd. Die strategische ligging betekent ook dat de vijand (zowel legers als water) de stad ongewenst kon bestoken, dat door de eeuwen heen ter land, ter zee en ter lucht gebeurde. Dat zag Napoleon ook in 1811 en liet de grootste marinebasis van het land bouwen met een sterke oorlogshaven. De haven werd beveiligd door de Stelling van Den Helder en later versterkt door de Atlantikwall, een gigantisch bouwwerk van verdedigingswerken waar ook dit jaar weer enkele locaties uit te bezoeken zijn.

Hoewel de geschiedenis van de stad van de Jutters en Nieuwediepers werd geteisterd door de omgeving is het bewonderenswaardig dat er zoveel historische gebouwen behouden zijn gebleven en een waardevol deel vormen van het culturele erfgoed van de stad. Meer dan 100 bijzondere bouwwerken kregen de monumentale status toegewezen. Deze variëren van kerken en forten tot scholen en industrieel, nautisch en militair erfgoed. Deze diverse monumenten dragen allemaal bij aan de identiteit van de stad.

Het landelijke thema dit jaar is 'Levend Erfgoed'. Levend Erfgoed omvat sociale gewoontes zoals rituelen, tradities en vaardigheden die erkend worden als cultureel erfgoed. In Den Helder kun je dit thema tegenkomen in de vorm van de visserij, oude ambachten, taal, kunst en verhalenvertellers. Op Open Monumentendag openen een aantal monument eigenaren vrijwillig hun monumenten voor het publiek en delen ze enthousiast informatie. We kunnen als stad trots zijn op de ondernemers en vrijwilligers die zich inzetten voor het behoud van ons rijke culturele erfgoed en doorwerken naar de toekomst.

Namens Citymarketing Den Helder: van harte welkom op Open Monumentendag in Den Helder!

Veel plezier en geniet van deze verborgen Helderse parels!

Manouk van Deutekom

Cultuurmakelaar Citymarketing Den Helder
Open Monumenten Dag 9 en 10 september 2023

VEEL PLEZIER
EN GENIET
VAN ONZE
VERBORGEN
PARELS!

20
23

ALLE DEELNEMERS OP EEN RIJ >>

LET OP
NIET ALLE
MONUMENTEN
ZIJN BEIDE
DAGEN TOEG-
ANGANKLIJK.

- 1 **VISAFSLAG DEN HELDER, TRIADE & HELDERSE HISTORISCHE VERENIGING**
ZA 10.00 uur - 15.00 uur
Visafslag Den Helder
Het Nieuwe Diep 27B
- 2 **FIETSTOCHT MET DE HELDERSE HISTORISCHE VERENIGING**
ZA Aanvang 10.00 uur bij de opening, start fietstocht ±10.30 - 10.45 uur
- 3 **KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE MARINE (KIM)**
ZA 10.00 uur, 11.30 uur, 14.00 uur en 15.30 uur (alleen op aanmelding)
Het Nieuwe Diep 8

- 4 **MARINEMUSEUM**
ZA & ZO 10.00 uur - 17.00 uur
entree Geschutmakerij, Willemsoord
- 5 **ZIJNER MAJESTEITS BONAIRE**
ZA & ZO 12.00 uur - 17.00 uur
Willemsoord 47, Dok 1
- 6 **MEDEBLIKKERLOODS**
ZA & ZO 10.00 uur - 16.00 uur
Willemsoord 66
- 7 **LICHTSCHIP TEXEL**
ZA 10.30 uur - 16.30 uur
Willemsoord 73
- 8 **KOPGROEP BIBLIOTHEKEN SCHOOL 7 EN DE HELDERSE HISTORISCHE VERENIGING**
ZA 10.00 uur - 16.00 uur
Keizersgracht 94

- 9 **VRIJMETSELAARSLUGE WILLEM FREDERIK KAREL**
ZA 10.00 uur - 16.00 uur
Molengracht 5
- 10 **HELDERS MUSEUM IN HET PAVILJOEN VAN TOEN**
ZA & ZO 12.00 uur - 17.00 uur
Borneolaan 1
- 11 **HET CARILLON**
ZA & ZO 11.00 uur - 16.00 uur
Helden der Zeeplein
- 12 **KUNSTHAL 45**
ZA & ZO 13.00 - 17.00 uur
Kroonpassage 36
- 13 **TRIADE DEN HELDER**
ZA & ZO 12.00 uur - 15.00 uur
Triade Den Helder, Middenweg 2
- 14 **HELDERSE ODD FELLOWS**
ZA 10.00 uur - 17.00 uur
Texelsroomlaan 4

- 15 **ALGEMENE BEGRAAFPLAATS**
ZA 11.00 uur (alleen op aanmelding)
Kerkhoflaan 2
- 16 **PETRUS- EN PAULUSKERK**
ZA 11.00 uur - 16.00 uur
ZO 13.00 uur - 16.00 uur
Kerkgracht 54
- 17 **APOSTOLISCH GENOOTSCHAP**
ZA 11.00 uur - 16.00 uur
Sumatrastraat 16
- 18 **DE NIEUWE KERK**
ZA 10.00 uur - 16.30 uur
Nieuwe Kerkplein 2
- 19 **DE VERBORGEN BUNKERS VAN FORT KIJKDUIN**
ZA & ZO Rondleiding om 11.00, 13.00 en 15.00 uur.
verzamelen bij kanon parkeerplaats, Admiraal Verhuellplein 1.

- 20 **KROONTJESBUNKER (FLAK GRUKO-FL250)**
ZA & ZO 10.00 uur - 17.00 uur
Grafelijkheidsduinen
Zijsstraat van de Duinweg (voor hotel The Baron Crown, Duinweg 34), of via Tillenhof (Fort Kijkduin, Admiraal Verhuellplein 1)

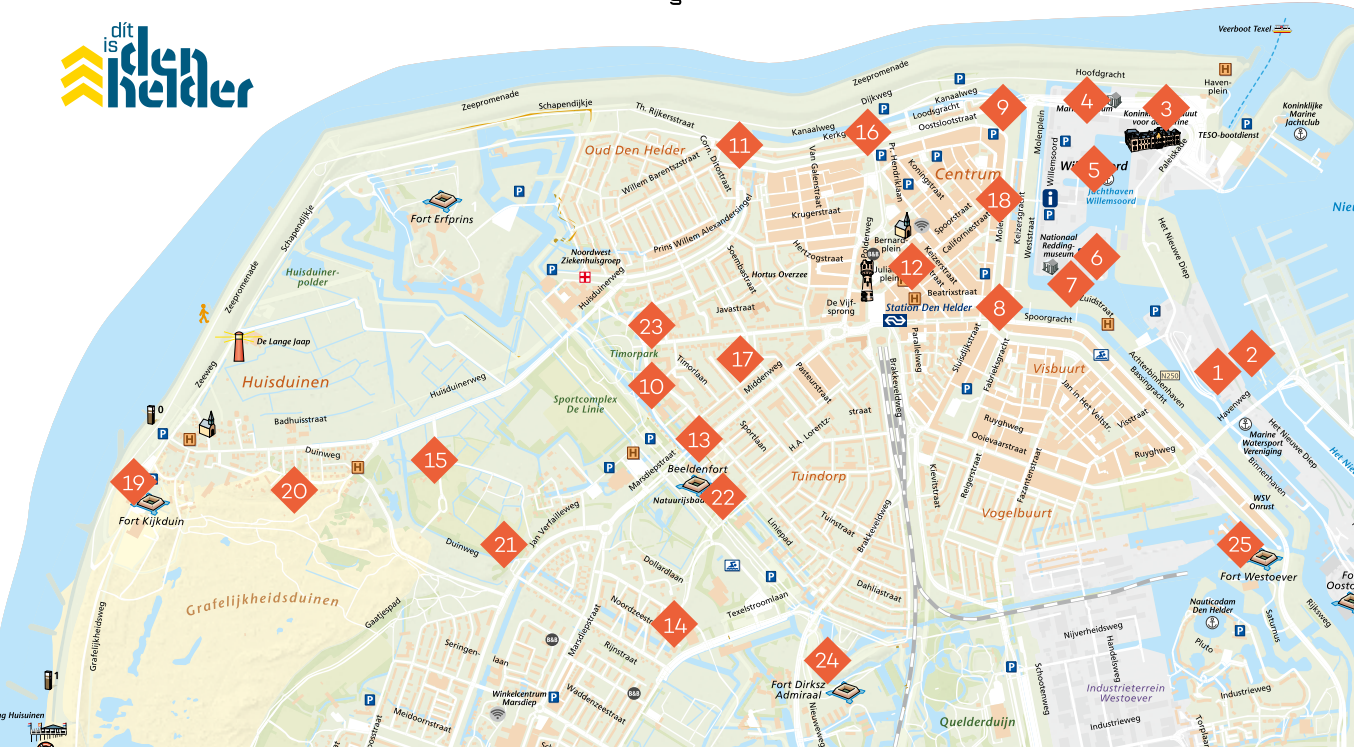
- 21 **BATTERIJ BEGRAAFPLAATS SYBRANDY BROUWERIJ**
ZA & ZO 10.00 uur - 17.00 uur
Jan Verfaillweg,
Links naast ingang kerkhof

- 22 **BEELDENFORT**
ZA 13.30 uur - 16.00 uur
Liniepad 15

- 23 **HOSPITAALBUNKER**
ZA & ZO 10.00 uur - 17.00 uur
Timorlaan 2

- 24 **FORT DIRKSZ ADMIRAAL**
ZA & ZO 10.00 uur - 17.00 uur
Nieuwegeweg 2

- 25 **FORT WESTOEVER**
ZO 12.00 uur - 22.00 uur,
Westoever 1

OPENING

Muziek, gerookte vis en een expositie over de visserij. Kom naar de opening van Open Monumenten Dag op zaterdag 9 september om 10:00 in de voormalige Visafslag Den Helder!

SCAN DE QR-CODE EN DOWNLOAD DE DIT IS DEN HELDER APP

GENIET VAN EEN
EXPOSITIE, MUZIEK EN
EEN GEROOKT VISJE

VISAFSLAG DEN HELDER, TRIADÉ & HELDERSE HISTORISCHE VERENIGING

Bij de voormalige visafslag is er tijdens Open Monumentendag wat te zien, te horen en te proeven. Geniet van een expositie, muziek en een gerookt visje! Tevens vindt de opening van Open Monumentendag in Den Helder plaats op deze locatie tussen 10:00 en 10:30 uur.

De visafslag in Den Helder is ophouden te bestaan. Alle activiteiten van Visafslag Hollands Noorden zijn overgeheveld naar de visafslag in Den Oever. Recent werden alle 22 vissorteerders ontslagen door de visafslag in Den Helder. Dat gebeurde vanwege een nieuwe saneringsregeling voor de Nederlandse vissersvloot, waardoor de visserijvloot in Den Helder werd gehalveerd.

ZA Het gebouw is zaterdag geopend tussen 10.00 - 15.00 uur
De opening van Open Monumentendag is om 10.00 uur
Visafslag Den Helder,
Het Nieuwe Diep 27B

Dat was te veel om de baan van de sorteerdere in stand te houden.

Het gebouw is gerenoveerd tot een 'BluePortCentre', een centrum wat kan worden gebruikt als logistieke uitvalsbasis en onderhoudscentrum voor de offshore (gas, olie en windparken). En multifunctioneel en flexibel in te delen gebouw geschikt voor ondernemers en bedrijven die duurzame activiteiten op- of rondom de Noordzee ontwikkelen.

Met het verdwijnen van de visafslag komt er een einde aan tijdperk! Hier staat de Helderse visserij, de Helderse Historische Vereniging en Triade graag bij stil middels een programma op open monumentendag op de zaterdag.

PROGRAMMA

De Helderse Historische Vereniging heeft een tentoonstelling samengesteld over de visserij. Triade zal een muzikaal programma verzorgen. Voor de lekkere trek wordt er vis gerookt en verkocht.

10.00 - 10.30 uur

Opening Open Monumentendag

10.00 - 10.30 uur

Welkom door Citymarketing Den Helder

10.25 - 10.50 uur

Optreden 't Scheepsfolk

10.50 - 11.05 uur

Pauze

11.05 - 11.30 uur

Optreden 't Scheepsfolk

12.00 - 12.25 uur

Optreden Visserskoor

12.25 - 12.40 uur

Pauze

12.40 - 13.05 uur

Visserskoor

13.30 - 13.55 uur

Optreden Stokerskoor

13.55 - 14.10 uur

Pauze

14.10 - 14.35 uur

Stokerskoor

15.00 uur

Einde programma

FIETSTOCHT MET DE HELDERSE HISTORISCHE VERENIGING

ZA Aanvang 10:00 uur bij de opening, start fietstocht ±10,30 - 10,45 uur

Fiets mee met dé historische fietstocht door Den Helder!

De start is na de opening vanaf de locatie waar de opening van Open Monumentendag plaats vindt. Dit jaar is dat bij de Visafslag Den Helder.

De fietstocht duurt ongeveer twee uurtjes en voert langs deelnemende monumenten, een gids vertelt onderweg allerlei interessante wetenswaardigheden over de historie van Den Helder.

Fietstocht met Jan Kikkert van de Helderse Historische Vereniging

Startpunt: Visafslag Den Helder, Het Nieuwe Diep 27B, Den Helder

KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE MARINE (KIM)

ZA 11.00 tot 15.30 uur
Het Koninklijk Instituut voor
de Marine (KIM)
Het Nieuwe Diep 8

In dit rijksmonument volgen 300 toekomstige marineofficieren hun initiële opleiding bij het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM).

Het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM) is een historisch, museaal gebouw uit 1869 dat in 1870 in gebruik is genomen, waar de opleiding tot marineofficier wordt verzorgd. Het rijksmonument is van algemeen belang als historisch functioneel onderdeel van het complex Rijkswerf Willemsoord. De bouwstijl is eclectisch met veel neo-

renaissance elementen en dient als een gaaf bewaard gebleven voorbeeld van overheidsarchitectuur uit de tweede helft van de 19de eeuw.

Tijdens de Open Monumentendag is er de mogelijkheid om met een rondleiding mee te gaan.

Rondleidingen vinden plaats om: 10.00 uur, 11.30 uur, 14.00 uur en 15.30 uur (maximaal 25 personen per rondleiding). Aanmelden verplicht bij: administratie.KIM@mindef.nl

EEN HISTORISCH,
MUSEAAL GEBOUW
UIT 1869

ALLEEN TE
BEZOEKEN
MET ROND-
LEIDING

HET MARINEMUSEUM
HERBERGT EEN SCHAT AAN
HISTORISCHE ARTEFACTEN

MARINE- MUSEUM

ZA & ZO 10.00 uur - 17.00 uur
Marinemuseum
entree Geschutmakerij, Willemsoord

Test je maritieme taalkennis! Eten aan boord van een marineschip gaat gepaard met tradities en gebruiken én een eigen taal. Weet jij wat IJsschotsen-soep is en op welke dag Blauwe Hap wordt gegeten? Schuif aan en test je maritieme taalkennis!

Het Marinemuseum is sinds 1995 gehuisvest in een prachtig monumentaal pand in een neoclassicistische bouwstijl op de Oude Rijkswerf Willemsoord. Het Marinemuseum herbergt een schat aan historische artefacten, van indrukwekkende oorlogsschepen tot wapens en uniformen, die getuigen van eeuwenlange maritieme

traditie. De tentoonstellingen van het museum vind je in twee gebouwen: het Torentje en de Geschutmakerij. In het Torentje dwaal je door de geschiedenis van de marine. De Geschutmakerij is meer gericht op de geschiedenis van de Rijkswerf en de techniek achter de marine. In de Geschutmakerij vind je de activiteit tijdens Open Monumentendag!

Deze activiteit is gratis en vindt plaats in de entree van het museum. Ben je benieuwd naar de rest van het museum? Dit is alleen toegankelijk voor bezoekers met een geldig toegangsbewijs.

ZIJNER MAJESTEITS BONAIRE

ZA & ZO 12.00 uur - 17.00 uur
Stichting de Bonaire
Willemsoord 47, Dok I

Zijner Majesteits de Bonaire is meer dan een onschuldig lijkend schip! Aan boord kan men een virtuele rondleiding meemaken door de machinekamer met de twee vlampijpketels met behulp van VR-simulatie.

Van 1877 tot 1902 diende de Bonaire als oorlogsschip voor de Koninklijke Marine. Ondanks haar ogenschijnlijk onschuldige uiterlijk, was dit schip verre van ongevaarlijk. Het was uitgerust met een indrukwekkend arsenaal aan wapens, waaronder een 15 centimeter achterlaadkanon, drie 12 centimeter achterlaadkanonnen, twee 3,7 centimeter revolverkanonnen, een 12 centimeter mortier en diverse sloepschutstukken.

De bouw van het schroefstoomschip Bonaire begon in 1876 bij de Nederlandsche Stoomboot Maatschappij op Feijenoord in Rotterdam. De Bonaire is een uniek voorbeeld van een boeiende periode in de Nederlandse scheepsbouw en scheepvaart en wordt momenteel zo volledig mogelijk gerestaureerd. Het schip ligt momenteel in Dok 1 van de Oude Rijkswerf Willemsoord, ooit bekend als het Maritiem Etablissement Willemsoord. De plannen voor de bouw van dit etablissement werden zelfs al gemaakt tijdens het bewind van Napoleon over Nederland. Koning Willem de Eerste, de eerste koning na de Franse tijd, nam deze plannen over, en in 1822 werd het etablissement in gebruik genomen als een herstelplaats voor 's lands vloot.

HET SCHIP HAD
EEN FORMIDABELE
BEWAPENING AAN BOORD

5

DIENDE ALS
DROOGPLAATS
VOOR HOUT

6

MEDEMBLIKKER- LOODS

ZA & ZO 10.00 uur - 16.00 uur
Stichting Scheepstimmerwerf Willemsoord
Stichting Helderse Bidders
Willemsoord 66

De Helderse botter RD28 wordt op traditionele wijze gerestaureerd in de Medemblikerloods van Scheepswerf Willemsoord.

Oorspronkelijk gebouwd in 1833, diende de Medemblikerloods als droogplaats voor hout dat eerder in de Mastenloods was bewerkt. Vakbekwame timmerlieden uit Medemblik werden ingeroepen om op de Rijkswerf Willemsoord te werken en hun ambachtelijke vaardigheden brachten

de loods tot leven, vandaar de naam. In de jaren tachtig van de vorige eeuw was de oorspronkelijke houtloods in zo'n slechte staat dat deze werd gesloopt in 1983. In 2003 werd de Medemblikerloods herbouwd, trouw aan het oorspronkelijke ontwerp. Sindsdien heeft de loods een belangrijke rol gespeeld in het behoud en onderhoud van bidders, aken, sloepen en rondhouten. Dit alles draagt bij aan het behoud van de schepen in Museumhaven Willemsoord.

LICHTSCHIP TEXEL

ZA 10.30 uur - 16.30 uur
Stichting Historie der Kustverlichting/
Lichtschip Texel | Willemsoord 73

Veertig jaar lang is het lichtschip voor de Nederlandse kust een betrouwbaar baken in zee geweest voor de passerende scheepvaart.

Op deze dag zullen drie voormalig opvarenden van het Lichtschip (tegenwoordig als vrijwilliger actief aan boord) vertellen over hun leven aan boord en alles wat zich er heeft afgespeeld. Het zijn verhalen uit de eerste hand. Om 11:00, 12:15, 14:00, 15:00 en 15:45 uur nemen zij het publiek mee naar de rauwe wereld van lichtwachters die voor de kust van Texel de veiligheid op zee bewaakten.

Sinds 1996 ligt het museale lichtschip Texel nr. 10 als blikvanger in de Museumhaven

Willemsoord, gelegen op de Oude Rijkswerf Willemsoord in Den Helder. Dit vaartuig heeft een boeiende levensloop en is met veel zorg en toewijding gerestaureerd door de vrijwilligers van de Stichting Historie der Kustverlichting. Hierdoor wordt dit unieke maritieme erfgoed behouden voor toekomstige generaties. Het is ruim 70 jaar geleden dat het lichtschip officieel in dienst werd gesteld op haar locatie, slechts 18 kilometer ten westen van het eiland Texel. Het bevindt zich zelfs op een steenworp afstand van de helling waar het schip in 1951 te water werd gelaten. Tegenwoordig vormt het lichtschip het stralende middelpunt van een bijzondere collectie museale schepen.

**MET VEEL ZORG EN
LIEFDE GERESTAUREERD**

7

KOPGROEP BIBLIOTHEKEN SCHOOL 7 EN DE HELDERSE HISTORISCHE VERENIGING

ZA 10.00 uur - 16.00 uur
Bibliotheek School 7 &
Helderse Historische Vereniging
Keizersgracht 94

School 7 is meer dan alleen een bibliotheek: bibliotheekmedewerkers en vrijwilligers van de Historische Vereniging zijn aanwezig om bezoekers rond te leiden door het gebouw dat als beste bieb van de wereld is uitgeroepen! School 7 laat zien hoe oud en nieuw perfect samengevoegd zijn tot één geheel. In het pand zijn veel authentieke kenmerken van de school bewaard gebleven, zoals dakpannen en oude muren.

Het karakteristieke pand werd in 1905 gebouwd als school voor lager onderwijs. Eind 1956 verlieten de laatste kinderen School 7, waarna de Kweekschool er tijdelijk in huisde. Halverwege de jaren '60 werd School 7 gebruikt door het verenigingsleven en waren er ateliers. Eind jaren 70 waren er plannen op het stadhuis om het oude schoolgebouw te slopen. Daar bleek vanuit de bevolking zo'n weerstand tegen te bestaan, dat de gemeenteraad besloot

het pand te behouden. Er werd 60.000 gulden vrijgemaakt om het gebouw op te knappen. Omdat het filmhuis behoefte had aan een vaste plek, besloot het toenmalige filmhuisbestuur in 1979 om School 7 te kraken. Uiteindelijk gedoogde de gemeente dit en mocht het filmhuis blijven, evenals enkele kunstenaars waaronder Ruud van de Wint, Evert Koopman en Dirk Gorter en de toneelvereniging. Destijds droeg het de naam 7Skoop. De kunstenaars verlieten in de loop der jaren het pand en het filmhuis verhuisde in 2009 naar de oude Rialto bioscoop aan het Julianaplein.

Woningstichting Den Helder kocht het gebouw in 2012 en liet het verbouwen tot de prachtige bibliotheek die het nu is. In 2017 werd School 7 uitgeroepen tot 'beste bibliotheek van Nederland' en op 28 augustus ontving de bieb in Kuala Lumpur de Award voor 'Public Library of the Year 2018'. Wereldwijde erkenning dus!

VRIJMETSELAARS
ZOEKEN NAAR WAT
MENSEN VERBINDT

9

VRIJMETSELAARSLOGE WILLEM FREDERIK KAREL

ZA 10.00 uur - 16.00 uur
Vrijmetselaarsloge
Willem Frederik Karel
Molengracht 5

Wat gebeurt er achter de deuren van de vaak fraaie, historische logegebouwen? Bij veel van die gebouwen zwaaien tijdens de Dagen van de Vrijmetselarij de deuren wijd open. Zo ook bij de loge Willem Frederik Karel in Den Helder op zaterdag 9 september.

De Dagen van de Vrijmetselarij vinden jaarlijks gecombineerd plaats met Open Monumentendag in het tweede weekend van september. Het thema is 'Levend Erfgoed', een thema dat goed past bij

de vrijmetselarij. Zij komen uit een oude traditie, maar staan actief midden in deze tijd.

Ondanks de eeuwenoude traditie is de vrijmetselarij in Nederland een moderne vereniging, een bron voor inspiratie. De vrijmetselarij kent geen leerstellingen, stimuleert verdraagzaamheid en streeft naar onderlinge harmonie. Zij zoeken naar wat mensen verbindt en proberen weg te nemen wat verdeelt.

HELDERS MUSEUM IN HET PAVILJOEN VAN TOEN

ZA & ZO 12.00 uur - 17.00 uur
Helders Stadmuseum
in het Paviljoen van Toen
Borneolaan 1

De visserij is onlosmakelijk verbonden met Den Helder. Dit eeuwenoude ambacht wordt belicht in het Helders Museum.

Het Helders Museum is gevestigd in de oude muziekkoepel van het inmiddels gesloopte Lyceum aan de Timorlaan. Hoewel niet beeldbepalend noch een monument; de muziekkoepel van het Lyceum is een bekend bouwsel. Menig Nieuwedieper heeft hier muzikles gehad. Tegenwoordig staat deze koepel ook wel bekend als het Paviljoen van Toen welke grenst aan het Timorpark in Den Helder. Nu is het ingericht als een stadsmuseum.

Het Helders museum zal tijdens Open Monumentendag geopend zijn en sluit aan bij het thema 'Levend Erfgoed'. Er is een permanente tentoonstelling die de verschillende historische aspecten (onder andere de Helderse visserij) van Den Helder toelicht.

Het paviljoen en de tentoonstelling zijn gratis te bezoeken. En na het bezoek kun je genieten van een taartje met een kopje koffie of thee in het theehuis met zicht op het Timorpark.

MENIG
NIEUWEDIEPER
HEEFT HIER
MUZIEKLES GEHAD

10

EEN CARILLON MET WEL 49 KLOKKEN!

11

CARILLON

ZA & ZO 11.00 uur - 16.00 uur
Carillon, Helden der Zeeplein

Misschien is 'het Carillon' wel het leukste en spannendste monument voor alle kinderen in Den Helder! Eerst 'duik' je het monument in, en daarna klim je via een steil trappetje hélemaal omhoog in de toren, waar je heel Den Helder én de zee kunt zien!

Het Carillon heet eigenlijk het Monument voor de Helden der Zee en werd gebouwd in 1934-1935 voor alle reddingswerkers, waaronder ook de Jutter Dorus Rijkers. Koningin Wilhelmina onthulde de toren in 1935 en in 1998 werd het tot Rijksmonument verklaard. Het Monument is ontworpen door architect P. L. Kramer in de stijl van de Amsterdamse School. In de

top van de toren bevindt zich een carillon met wel 49 klokken! 30 oorspronkelijk ontworpen en 19 moderne toevoegingen. In de Tweede Wereldoorlog werden de 30 klokken door de Duitsers opgeëist, maar het schip waarop zij vervoerd werden zank in het IJsselmeer. Na de oorlog werden de klokken tóch nog gevonden en weer teruggeplaatst in het monument. Dit bijzondere carillon wordt op Open Monumentendag speciaal voor jullie bespeeld. En, als je durft om het trappetje naar boven te klimmen, dan kun je precies zien hoe de beiaardier dat doet! Vanwege de gecompliceerde ingang is het Carillon niet rolstoeltoegankelijk en heeft een steile trap.

KUNSTHAL 45

ZA & ZO 13.00 - 17.00 uur
Kunsthall 45, Kroonpassage 36

Kunsthall 45 en Triade hebben de handen ineengeslagen en samen de tentoonstelling over Brugwachtershuisje verzorgd. Op beide locaties zijn de uitkomsten van workshop te aanschouwen, zie voor volledige omschrijving locatie 13. Triade.

Bij Kunsthall 45 is tevens de expositie Urban Oasis te zien. Een expositie met o.a. fotografie, film, installatie, tekeningen. 'De werken verbeelden een wereld, waarin je kunt dwalen door stedelijke omgevingen, weidse landschappen of digitaal geconstrueerde ruimten'.

FOTOGRAFIE, FILM, INSTALLATIE EN TEKENINGEN

Zie voor volledige omschrijving de volgende pagina >>

12

KUNSTEXPOSITIE OVER HET BRUGWACHERSHUISJE

TRIADE DEN HELDER

ZA & ZO 12.00 uur - 15.00 uur
Architectuurcentrum - Huis van de Kunsten
Middenweg 2

Bezoek een kunstexpositie over het brugwachtershuisje in Triade!

Aan het Ankerpark staat het oudste brugwachtershuisje van Den Helder. Het huisje werd rond 1870 gebouwd toen de Ankerparkbrug de Visbuurt nog met de haven verbond. Die brug is er niet meer, maar het huisje staat er nog steeds.

Zonder functie is het huisje helaas vervallen en staat het al een hele tijd leeg. Eind 2021 heeft de gemeente het eigendom van het pandje overgenomen, en is het aangewezen als gemeentelijk monument. De gemeente Den Helder gaat aan de slag om het huisje op te

knappen. Een dergelijke renovatie is alleen toekomstbestendig als er ook een passende nieuwe functie voor het pandje wordt gevonden. Samen met Stichting Brugwachtershuisjes gaan ze op zoek naar een nieuwe bestemming voor het huisje. Om aandacht te krijgen voor dit project is een samenwerking aangegaan met Triade en Kunsthuis 45 die 15 juli een aantal workshops hebben verzorgd waarin het Brugwachtershuisje centraal staat. De resultaten uit deze workshops worden tijdens Open Monumentendag tentoongesteld bij Triade en bij Kunsthuis 45. Bij Triade worden de werken een onderdeel van de inrichting van de hal door kunstenaar Geertje Tjalma.

HELDERSE ODD FELLOWS

ZA 10.00 uur - 17.00 uur
Helderse Odd Fellows
Texelstroomlaan 4

De Helderse Odd Fellows bestaan 87 jaar en maken onderdeel uit van de wereldwijde vereniging Independent Order of Odd Fellows. Tijdens de Open Monumentendag is er in het Odd Fellow Huis een rondleiding te volgen door het gebouw en er is een presentatie over de geschiedenis van Odd Fellows in Nederland en Den Helder te zien.

De Independent Order of Odd Fellows (IOOF) is een internationale organisatie met een filosofisch-humanitaire basis. De Orde werd opgericht in 1819 in Baltimore (VS) door Thomas Wildey. In Nederland en België bestaan er ongeveer honderd lokale Odd Fellowverenigingen, die loges worden genoemd. Het woord 'loges' komt van het Engelse woord 'lodge', dat oorspronkelijk tent of onderkomen betekende.

In Nederland en België zijn er ongeveer 4.000 leden, verdeeld over loges voor mannen en vrouwen. De leden noemen elkaar broeders en zusters. Wereldwijd zijn er honderdduizenden Odd Fellows, die qua

cultuur, religie, maatschappij en politiek van elkaar verschillen. De loges vormen een wereldwijde gemeenschap van mensen die willen bijdragen aan meer harmonie, verdraagzaamheid en compassie. Het logo van de Odd Fellows bestaat uit drie met elkaar verbonden schakels, die symbool staan voor Vriendschap, Liefde en Waarheid. Dit zijn idealen die ze in hun dagelijks leven willen nastreven. Binnen het wereldwijde gedachtegoed van de Odd Fellows voelen mensen met verschillende achtergronden zich thuis. De Orde is niet gebonden aan een specifieke kerk, geloofsovertuiging of politieke partij.

In Den Helder zijn er twee loges: de Neptunus loge, opgericht op 25 april 1928, voor de broeders, en de Falga Rebekkah Loge, voor de zusters.

Het gebouw van de Odd Fellows is een rustpunt tijdens de fietstocht van de Helderse Historische Vereniging die jaarlijks het Open Monumenten Weekend opent.

MEER HARMONIE, VERDRAAGZAAMHEID EN COMPASSIE.

ALGEMENE BEGRAAFPLAATS

ZA 11.00 uur (alleen op aanmelding)
Algemene Begraafplaats
Kerkhoflaan 2

Het Oleahof opent de deuren van de historische aula en om 11:00 start er een rondleiding over de begraafplaats (maximaal 25 personen). Men kan zich aanmelden door te mailen naar info@citymarketingdenhelder.nl of per telefoon 0223-674601.

De begraafplaats op Huisduinen is een van de oudste begraafplaatsen in Nederland. De oudste kaart waarop de begraafplaats is afgebeeld, is een kaart uit 1606, getekend door Pieter Pietersen. Tijdens de rondleiding vertelt Jack Ambriola over een aantal stenen interessante verhalen: over walvisvaarders die buiten Europa hun verdiensten maakten, redders, een aantal Joodse burgers van Den Helder en andere ooit bekende Nieuwediepers. De wandeling duurt ongeveer anderhalf uur en start om 11:00 uur.

PETRUS- EN PAULUSKERK

ZA 11.00 uur - 16.00 uur
ZO 13.00 uur - 16.00 uur
Rijksmonument HH. Petrus en Pauluskerk
Kerkgracht 54

De Petrus- en Pauluskerk laat tijdens Open Monumentendag het volgende thema zien: '1923! Tijdsbeeld van het Rijke Roomsche Leven: besturen en verenigen.'

De Petrus- en Pauluskerk is een iconisch religieus gebouw met een rijke geschiedenis, de kerk stamt uit 1840 en is sindsdien als zodanig in gebruik. Deze prachtige kerk, vernoemd naar de apostelen Petrus en Paulus, is een belangrijk cultureel en architectonisch monument in de stad.

Met zijn imposante neogotische architectuur en karakteristieke toren domineert de Petrus- en Pauluskerk het stadsgezicht aan de Kerkgracht. Het interieur is versierd met kleurrijke glas-in-loodramen, weelderige ornamenten en een indrukwekkend orgel. De Petrus- en Pauluskerk is niet alleen een plaats van religieuze aanbidding, maar ook een ontmoetingsplek voor de lokale gemeenschap.

EEN SYMBOOL VAN SOCIALE WONINGBOUW VOOR DE GEWONE MENSEN

APOSTOLISCH GENOOTSCHAP

ZA 11.00 uur - 16.00 uur
Apostolisch Genootschap
Sumatrastraat 16

Van woonkamer naar een karaktervol thuis. In 1882 begon het eerste Apostolisch gebouw in Den Helder als een bescheiden woonkamer.

Later verhuisde de gemeenschap naar een gebouwtje in de Hoogstraat in 1902. Maar pas in 1936, met goedkeuring voor nieuwbouw aan de Sumatrastraat, vond het Apostolisch huis zijn definitieve thuis. Het gebouw, gebaseerd op de Amsterdamse school en interbellum architectuur, werd een symbool van sociale woningbouw voor de gewone mensen. Robuuste deuren, laddervensters, glas-in-lood ramen en karakteristiek siermetzelwerk met wijkende voeg gaven het gebouw een unieke uitstraling. Het werd met liefde en toewijding gebouwd

door apostolische mensen uit het hele land. In 1937 betrok de gemeenschap vol trots hun nieuwe onderkomen. Na interne renovaties in 1963 bleef het gebouw 35 jaar lang een plek van tevredenheid. In 1998/1999 vond een grondige renovatie plaats, waarbij architectuur van Eijkelenboom uit Rotterdam en lokale aannemer Luc v.d. Wal het oude en nieuwe naadloos samenbrachten. Nu, met veranderende eisen en kleinere samenkomsten, wordt er opnieuw nagedacht over aanpassingen aan de tijd. Het streven is om het gebouw toegankelijker te maken voor lokale activiteiten en het te laten dienen als een ontmoetingsplek. Met een gemeentelijke monumentenstatus blijft 'ons huis' altijd een 'thuis'.

DE NIEUWE KERK

ZA 10.00 uur - 16.30 uur
De Nieuwe Kerk -
Evangelische gemeente
Nieuwe Kerkplein 2

Van maandag 4 t/m zaterdag 9 september vindt er een expositie plaats van hedendaagse kunst: kunst in de Kerk waarbij werk tentoongesteld wordt van een aantal Helderse amateurkunstenaars.

In tegenstelling tot zijn naam is de Nieuwe Kerk het oudste kerkgebouw in Den Helder. Het dateert van 1839 en staat bekend als waterstaatskerk. Het ontwerp is gemaakt door hoofdopzichter ing. H.H. Dansdorp van het ministerie van Waterstaat en heeft de status rijksmonument. De Nieuwe Kerk verbindt al decennialang mensen in Den Helder en daarbuiten. In

1839 is de kerk speciaal met het oog op werfpersoneel gebouwd, een groot deel van het sociale leven speelde zich af in de kerk. Daar ontmoetten mensen elkaar, werd lief en leed gedeeld en zorgden mensen voor de ander. Ook vandaag de dag willen we dat de kerk een plek is waar mensen elkaar ontmoeten. Want door samen te leren van het verleden, te leven in het heden en te geloven in de toekomst worden mensen aan elkaar verbonden. Onze kerk kent in meerdere opzichten een rijk verleden. Een verleden dat mensen van alle leeftijden bindt en waaruit waardevolle levenslessen zijn te trekken.

DE STELLING VAN DEN HELDER

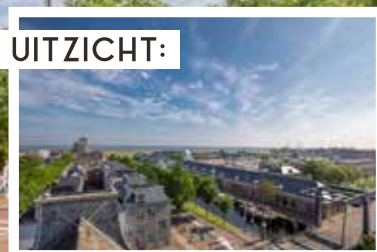
De Stelling van Den Helder is een historisch verdedigingssysteem dat de vorm van de stad Den Helder heeft beïnvloed en nog steeds zichtbaar is in het landschap. Deze verdedigingslinie werd op bevel van Keizer Napoleon Bonaparte vanaf 1811 gebouwd om de zeehaven en de Marinewerf Willemsoord te beschermen. Het is één van de oudste nog bestaande militaire verdedigingswerken in Nederland en bestaat uit zes forten, schootsvelden, diverse bouwwerken en een linedijk van minstens vijf kilometer die verschillende delen van de stelling met elkaar verbindt. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de Stelling van Den Helder onderdeel

van de Duitse Atlantikwall en werden er talloze betonnen Duitse vestingwerken toegevoegd. In de loop der jaren is er echter ook veel gesloopt, bijvoorbeeld vanwege dijkverzwaring. Vandaag de dag is de Stelling van Den Helder een aantrekkelijk gebied met unieke architectuur, prachtige groene routes en boeiende evenementen.

Tijdens Open Monumentendag is het mogelijk om enkele verdedigingswerken uit de Stelling Den Helder te bezoeken en meer te leren over de geschiedenis van deze bijzondere verdedigingslinie.

VERBINDT
AL DECENNIA-
LANG MENSEN

UITZICHT:

18

DE VERBORGEN BUNKERS VAN FORT KIJKDUIN

ZA & ZO Rondleiding om 11.00, 13.00 en 15.00 uur.
Fort Kijkduin - bunkers terrein landzijde
Admiraal Verhuellplein 1

Fort Kijkduin heeft aan de oostzijde een groot aantal experimentele bunkers verborgen in de duinen liggen. Tijdens Open Monumentendag kun je gratis met een rondleiding mee langs deze bunkers!

Deze militaire verdedigingsweken komt uit de tijd van de Eerste Wereldoorlog (1916) en bieden een kijkje in de tijdsgeest van toen. De bunkers zijn bestempeld als 'Provinciaal Monument', dat is heel

bijzonder aangezien er slechts drie plekken in Den Helder (Huisduinen) als provinciaal zijn aangewezen. Tijdens de rondleiding ga je op pad met een gids die het verhaal van de unieke betonnen bouwwerken vertelt.

Verzamelen: buiten bij het kanon op de parkeerplaats van Fort Kijkduin. Er zijn drie rondleidingen op zaterdag en zondag en starten om 11:00, 13:00 en 15:00 uur.

ONTDEK VERBORGEN BUNKERS IN DE DUINEN

19

VRIJWILLIGERS ZIJN BEZIG OM DE BUNKER IN ZIJN OORSPRONKELIJKE STAAT TE HERSTELLEN

20

Lopend vanaf zijstraat van de Duinweg (voor hotel The Baron Crownm), of via het Duinpadje bij het Tilleenhof.

KROONTJESBUNKER (FLAK GRUKO-FL250)

ZA & ZO 10.00 uur - 17.00 uur
Kroontjesbunker,
Grafelijkheidsduinen

De FL250 Flakgruppenkommandostand kreeg de bijnaam 'Kroontjesbunker' vanwege de vorm van de toren. Een kroontje rijst als een grijze kolos boven de duintoppen in de Grafelijkheidsduinen uit.

In de bunker werden vliegbewegingen van vliegtuigen gecoördineerd en doorgegeven aan de Flak batterijen. Samen met radarposten in de duinen langs de kust en andere verder gelegen

stellingen ontstond er een ketting van waarnemingen, waardoor elke vliegbeweging kon worden gevolgd. Een aantal toegewijde vrijwilligers zijn druk bezig om deze bunker in zijn oorspronkelijke staat te herstellen, met als doel om er een museum van te maken. De bunker is gelegen in een natuurgebied, daarom is het belangrijk om op de aangegeven wandelpaden te blijven. Vergeet niet om een zaklantaarn mee te nemen!

BATTERIJ BEGRAAFPLAATS SYBRANDY BROUWERIJ

ZA & ZO 10.00 uur - 17.00 uur
Jan Verfaillweg,
links naast ingang kerkhof

Den Helder heeft enkele honderden bunkers gekend, velen zijn gesloopt, anderen herbestemd. Uit de donkere krochten van Batterij Begraafplaats rijst wel een heel bijzonder streekproduct op: koffielikeuren en bunkerbitters!

De Sybrandy brouwerij houdt open dag tijdens het Open Monumenten Weekend. In de bunker bij de begraafplaats aan de Jan Verfaillweg worden diverse dranken gebrouwen, waaronder koffielikeur Bonaparte. De bunker is onderdeel van een gehele batterij en is overigens door de Nederlanders aangelegd. In april 1940 is de bunker opgeleverd, precies twee weken voordat de Duitse troepen Nederland

binnenvielen. Als reactie hebben de soldaten de bunker en het afweergeschut onklaar gemaakt voor de invallers maar was evengoed tijdens de oorlog in gebruik bij de Duitsers. Na de oorlog is de bunker nog in gebruik geweest door de bescherming bevolking, ook wel B.B. genoemd in de volksmond. Liefhebbers kunnen tussen 10:00 en 17:00 uur zien hoe het maken van de kruidenbitters in zijn werk gaat. Daarnaast is er een kleine expositie over de geschiedenis van de bunker gemaakt. De bunker ligt links naast de ingang van de begraafplaats, hij is door de smalle trappetjes alleen bereikbaar voor mensen die goed ter been zijn.

BEELDENFORT

ZA 13.30 uur - 16.00 uur
Beeldenfort, Liniepad 15

Het Beeldenfort is een samengaan van Kunst, Architectuur, Historie en het Levende nu.

Het Beeldenfort is een verborgen parel in de Stelling van Den Helder. Rustig ligt de robuuste monumentale gevel ingebed in de linie tussen de Middenweg en de Sportlaan. Zij opent haar deuren op ongeregelde tijden bij bijzondere gelegenheden. Monumentendag 2023 is zo'n gelegenheid. Bezoekers kunnen genieten van de bronzen beeldhouwwerken van Maria Glandorf in het historische bouwwerk. De combinatie van de beelden met hun ruwe textuur en psychologische lading en de, door de tijd geteisterde, brikkenbetonnen wanden levert een formidabel kijkspel op. Het Beeldenfort is een bijzonder bouwwerk met de beelden van Maria Glandorf in de Linie van de Stelling Den Helder.

HOSPITAALBUNKER

ZA & ZO 10.00 uur - 17.00 uur
Hospitaalbunker, Timorlaan 2

Stel je voor, je raakte ernstig gewond tijdens de oorlog. Hoe werd je toen verzorgd? In de hospitaalbunker kun je een glimp opvangen van hoe dit er destijds aan toe ging.

De hospitaalbunker bevindt zich aan de rand van het Timorpark, iets verder weg van de linedijk. Binnenin vind je een operatiekamer waar gewonden werden gestabiliseerd, zodat ze verder het land in konden worden vervoerd. Deze sanibunker werd gebouwd in 1942, begin 1943, en viel onder de kriegsmarine. Het medische personeel bestond uit één arts en vier verpleegsters, die maximaal 10 lichtgewonden en 10 zwaargewonden verzorgden. Tijdens Open Monumentendag vertelt een enthousiaste gids je graag meer over deze bunker en de gebeurtenissen die hier plaatsvonden.

FORT DIRKSZ ADMIRAAL

ZA & ZO 10.00 uur - 17.00 uur

Fort Dirksz Admiraal
Nieuweweg 2

Fort Dirksz Admiraal is gebouwd in 1812-1813 als middelste fort in de Stelling van Den Helder. Het fort is vernoemd naar de ex-burgemeester van Monnickendam, Cornelis Dirkszoon, die admiraal was van de Noord-Hollandse vloot tijdens de Tachtigjarige Oorlog.

Op een vooruitgeschoven positie, in wat toen nog moerasgebied was, kon vanuit dit fort zowel Fort Oostoever als Fort Erfprins beschermd worden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft de Duitse bezetter gebruik gemaakt van het fort door er een luchtdoelbatterij op te bouwen. Deze is nog compleet aanwezig. Tijdens de Koude Oorlog is het fort gebruikt door de Koninklijke Landmacht.

Tijdens Open Monumentendag zijn enkele bunkers op het fort te bezoeken (openingstijden kunnen afwijken).

FL245 'Maschinenzentrale für Flak'

Om het geschut van stroom te voorzien werd er een speciale bunker gebouwd van

het type FL245. In de bunker bevond zich de machinekamer van de batterij. Een van de kamers was ingericht voor het opslaan van brandstof en koelwater. Na de oorlog is de bunker nog een tijd lang hergebruikt door de landmacht die er een telefooncentrale in heeft gebouwd. Inmiddels is de bunker gemoderniseerd.

FI244 'Leitstand' Deze Leitstand maakt deel uit van Fort Dirksz Admiraal. Vanuit hier werd er leiding gegeven aan de luchtafweer. Alle binnengekomen meldingen over vijandelijke vliegtuigen werden vanuit deze bunker verwerkt en doorgegeven aan de bediening van het geschut.

M151 'Bereitschaftsraum' Deze bunker bood in de Tweede Wereldoorlog plaats aan 28 manschappen: 1 Officier, 2 Onderofficieren en 24 soldaten, verdeeld over 4 kamers. De kamers verschillen nogal. De soldaten zaten met z'n twaalfen op een kamer, terwijl een officier een kamer voor zichzelf had.

FORT WESTOEVER

ZO 12.00 uur - 22.00 uur

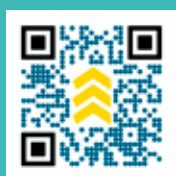
Fort Westoever,
Westoever 1

Breng tijdens Open Monumentendag een bezoek aan Stadsbrouwerij Helderse Jongens. Het fort aan het Noord-Hollands kanaal, die ruim 200 jaar later een Stadsbrouwerij, biercafé met zalen, een evenementenbureau en een groenvoorziening huisvest. Op zondag zijn er rondleidingen door het fort.

Fort Westoever is gebouwd bij het graven van het Noord-Hollands kanaal in 1825. Aan de andere kant van het kanaal ligt Fort Oostoever. Beide forten dienden om

het kanaal en de liniedijk naar Fort Dirksz Admiraal (en Fort Erfprins) onder vuur te houden. De bomvrije kazerne van Fort Westoever is gebruikt voor het opslaan van munitie, artilleriemateriaal en voor het huisvesten van militairen. In 1954 nam de Koninklijke Marine het fort over en bouwde er een noodstroomdieselcentrale. In 1992 is het fort overgedragen aan gemeente Den Helder, waarna Stichting Stelling Den Helder het beheerde en opknapte. Vandaag de dag zit er een Stadsbrouwerij in het fort dat Helderse bieren brouwt.

GRAAG
IN TOT ZIENS
MOOIE
STAD
WWW.DENHELDER.ONLINE

SCAN DE
QR-CODE
EN DOWNLOAD
DE DIT IS
DEN HELDER APP

COLOFON

Organisatie Open Monumenten Dag: Citymarketing Den Helder, Manouk van Deutekom, 9 en 10 september 2023
Teksten: Aangeleverd, Citymarketing krant div. edities, Manouk van Deutekom
Redactie: Manouk van Deutekom
Foto's: Aangeleverd, Bertil van Beek, Manouk van Deutekom
Ontwerp en drukwerk: Studio Bergwerk, Dorien Bruinooge - van den Berg

Citymarketing Den Helder is niet aansprakelijk
voor druk -en/of zetfouten in deze kaart

CITYMARKETING DEN HELDER

www.denhelder.online